

Література

1. Гриняк А. Б. Договірна відповідальність як різновид цивільно-правової відповідальності сторін у підрядних зобов'язаннях / А. Гриняк // Питання розвитку договірних правовідносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Prip/2013_12/grynak.pdf.
2. Цивільне право України. Академічний курс: підруч.: у 2 т. / за заг. ред. Я. М. Шевченко. – Т. 1: Загальна частина. – К.: Вид. Дім «ІнЮре», 2003. – 520 с.
3. Иоффе О. С. Обязательственное право / О. С. Иоффе. – М.: Юрид. лит., 1975. – 872 с.
4. Грибанов В. П. Осуществление и защита гражданских прав / В. П. Грибанов. – М.: Статут, 2000. – С. 312–319.
5. Примак В. Д. Цивільно-правова відповідальність юридичних осіб: монографія / В. Д. Примак. – К.: Юрінком Інтер, 2007. – 433 с.
6. Антимонов Б. С. Оснований договорной ответственности социалистических организаций / Б. С. Антимонов. – М.: Мысль, 1962. – С. 19–20.
7. Договірне право України. Загальна частина: навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнєцова та ін.; за ред. О. В. Дзери. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 896 с.

УДК 340:004 (043.2)

Тихомиров О. О., к.ю.н., доцент,
Національна академія СБ України, м. Київ, Україна

ДЕЯКІ КОГНІТОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ОБ'ЄКТА ПРАВА

Зараз людство переживає етап постіндустріального розвитку, на якому домінують новітні високоефективні технології, індустрія знань та інноваційних послуг, глобальна комунікація, конкуренція в усіх видах діяльності.

На думку Д. Белла головним ресурсом у таких умовах стають інформація і знання, до яких забезпечується вільний і рівний доступ, а домінуючою тенденцією – інтелектуальний та інформаційний розвиток [1].

Очевидно, що під впливом зміни пріоритетів у соціальних цінностях, спричиненої інформатизацією, відбуваються й суттєві трансформації в праві, зокрема розвиток інформаційних прав людини як фундаментальної правової гарантії існування інформаційного суспільства, а також в цілому посилення ролі інформатизації у правовому регулюванні. Зрозуміло, що такі зміни відбуваються не миттєво, а формування правового концепту «інформація» відбувається поступово, не рідко звичним для людини шляхом спроб і помилок.

Так, у Резолюції ООН 59 (I) 1946 р. відмічалось, що свобода інформації є основним правом людини і являє собою критерій усіх видів свободи, захисту яких Об'єднані Нації себе присвятили [2]. У 2000 році в Окінаві лідерами «великої вісімки» підписується Хартія глобального інформаційного суспільства, чим визнається виняткова залежність людства від розвитку інформаційно-комунікаційних технологій і єдиного інформаційного простору [3]. Але на 32-й конференції ЮНЕСКО в Парижі (2003 рік) була прийнята рекомендація щодо пріоритетності використання терміну «суспільство знань», а не «інформаційне суспільство». Це фактично свідчить про усвідомлення первинного значення саме знань і сприйняття інформації як фундаментального для сучасного суспільства блага, яке забезпечує можливості інтелектуального зростання. Убачається, що в такому контексті має відбуватися й переосмислення об'єктних властивостей інформації в праві – як об'єкта правовідносин, об'єкта прав, об'єкта правового регулювання [4].

Наразі ж законодавство України є неоднозначним у своїй інтерпретації інформації та сприяє формуванню уявлення про неї лише як про відомості (дані), які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді (ст. 1 Закону України «Про інформацію»).

Із точки зору сутності сучасних суспільних перетворень таку позицію можна вважати хибною через її обмеженість. Наприклад, виникає питання: чи несуть в собі суспільно важливу інформацію пам'ятки музики, архітектури, образотворчого мистецтва? Відповідь очевидна, адже прийдешні покоління мають про них знати, тому культурна спадщина в Україні охороняється законом, а держава зобов'язана забезпечувати збереження історичних пам'яток та інших об'єктів, що становлять культурну цінність (ст. 54 Конституції України). Отже історичні пам'ятки фактично є засобом збереження соціокультурної інформації у той чи інший період. І ця інформація не завжди має документальну форму і не завжди використовує об'єктиваційні мовні засоби, на які орієнтує Закон України «Про інформацію» (ст. 8. «Мова інформації»). Йдеться про інформацію, що може передаватися іншими способами і сприйматися суб'єктивно на психоемоційному рівні, породжуючи не тільки певні знання, а й ставлення, бажання, емоції, почуття, які беруть участь у формуванні особистості, її соціалізації і мотивації вчинків.

Орієнтир на штучну примітивізацію різнопланового явища інформації в єдиному об'єкті правового регулювання з назвою «інформація», створює понятійні колізії, а також проблеми як з точки зору суто мови закону та законодавчої техніки, так і механізмів правового регулювання, що мають встигати розвиватися у відповідності до важливих суспільних змін.

Так, на понятійному рівні Цивільним кодексом України інформація позиціонується як окреме нематеріальне благо поряд із результатами інтелектуальної, творчої діяльності і особистими немайновими благами

(глава 15 ЦКУ). При цьому серед об'єктів цивільних прав інформація фігурує тільки як об'єкт особистих немайнових прав, що вже викликає запитання: чи може фундаментальна іманентна цінність інформаційного суспільства – інформація, якщо це дійсно так, мати в правовому полі лише немайновий вираз? Водночас комерційна таємниця Цивільним кодексом України визначається як інформація, щодо якої існують майнові права інтелектуальної власності (ст.ст. 505, 506 ЦКУ), що вже є певною відповіддю на попереднє запитання.

Деякі дисонанси закладені й у інших положеннях вітчизняного законодавства, починаючи з основних принципів інформаційних відносин, дотримання яких вимагає постійного, складного для подальшого правового регулювання, балансування між приватними і публічними інтересами.

Подолання зазначених та інших проблем можливо лише за умов усвідомлення багатогранності правових проявів інформації у взаємозв'язку з фундаментальним благом сучасного суспільства – знаннями та відповідними правами щодо них. Це має сприяти формуванню нормативної концепції інформації як певного об'єктного комплексу та встановлення чіткого і зрозумілого всім співвідношення між його складовими, зокрема між інформацією і таємницею, інформацією і інформуванням, інформацією і результатом інтелектуальної діяльності.

Таким чином можна констатувати, що інформація як об'єкт правового регулювання має широкі перспективи розвитку, підкріплені вже достатньо сформованими соціальними потребами. Проте завдання удосконалення законодавства у сфері інформації далеко не з простих і вимагає від правників нестандартних підходів та використання надбань інших сучасних наук, зокрема комунікології, комунікативістики, когнітивної психології, когнітивної лінгвістики тощо.

Література

1. Белл Д. Грядущее постиндустриальное общество: опыт социального прогнозирования / Д. Белл. – М.: Академия, 1999. – 949 с.
2. United Nations General Assembly Resolution 13(I) 13 February 1946. (Резолюція A/RES/13(I) 1-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, 13 лютого 1946 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org/documents/ga/res/1/ares1.htm>.
3. Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства: Міжнародний документ від 22.07.2000 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Тихомиров О. О. «Інформація» у доктрині цивільного права України / О. О. Тихомиров // Держава і право: зб. наук. пр. Юридичні і політичні науки. – Вип. 67. – К.: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – 2015. – С. 156–167.